

Минуле і сучасне Волині та Полісся: Історія сіл і міст Західного Полісся. Маневиччина. Матеріали XIII Волинської наукової історико-краєзнавчої конференції. – Луцьк, 2004. – С. 146-148.

**Олексій Златогорський, Григорій Охріменко,
Василь Охріменко, Олександр Пальоха
(Луцьк)**

З історії Лишнівки Маневицького району

На Волині існує багато поселень, які з плином часу втратили свій історичний статус – із містечок перетворилися у села. На території Маневицького району відомими серед таких є Чорторийськ, Четвертня, Городок, Боровичі, Колки, Троянівка, Лишнівка.

У письмових джерелах Лишнівка як містечко згадується 1629 року, коли у Речі Посполитій складався подимний реєстр – список всіх податкоплатників держави, своєрідний перепис населення. Власниками містечка виступали володимирський староста Габріель Стемповському та шляхтич Ян Непокойчиський. Населення нараховувалося 450 чоловік.

Але на території Лишнівки знайдено матеріали від поселень і радніших часів. Зокрема, епохи бронзи (III-II тисячоліття до н.е.), досліджені Григорієм Охріменко. Знайдені тут матеріали войовничих племен культури кулястих амфор, зброя яких виготовлена з кременю, що походить з басейну Вісли. На території села також виявлено уламки пізньотрипільського неорнаментованого посуду сірого кольору.

Проте найбільше привертає увагу науковців знахідка глиняної таблички у Лишнівці, в якій одні дослідники здатні вбачати свідчення наявності писемності у представників трипільської цивілізації, а інші – писемні пам'ятки Шумеру IV-го – початку III-го тисячоліття до н.е. Юрій Шилов пропонує прочитання текстів, як “надіслати (на допомогу)...5 запряжок волів з ралами (дата)”. Хоча, в дійсності, знаки на табличці нагадують первісні клинописні

символи у Шумері IV тисячоліття до н.е. Де і коли була виготовлена табличка, і як вона потрапила у Лишнівку – залишається поки що відкритим питанням. Можна лише припустити, що на протязі тисячоліть вона відігравала роль священної реліквії, яка передавалася із покоління в покоління.

З XVII до 1840 року Лишнівка згадується у джерелах як містечко, що входило до складу Луцького повіту, і називалося Лишня. До 1810 р. містечко належало волинським магнатам Радзивіллам. Під час французько-російського протистояння початку XIX ст. останній представник цієї відомої родини, князь Радзивілл, перейшов на бік Наполеона I, за що був позбавлений Олександром I права на свої володіння у Російській імперії. Частина маєтків Д.Радзивілла з резиденцією у Олиці отримав Антонін Радзивілл – побічний родич опального князя, придворний музикант Пруського двору. Але Лишнівка була продана князем Домініком ще раніше, у 1810 році, польським шляхтичам Закашевським. Останні намагалися перевести міщан на права звичайних селян.

У Державному історичному архіві Російської Федерації (м.Москва), у фонді Комітета міністрів зберігається судовий документ про відмову міщан Троянівки та Лишнівки Луцького повіту Волинської губернії з 1811 р. визнавати себе кріпаками-селянами поміщиці Закашевської та покарання організаторів. У документі мовиться: “Считая для себя обременительным инвентарное положение 1808 г., переданное Закашевской от прежнего владельца, они отказались от исполнения оногo и, питая издавна мысль о мнине мещанском своем состоянии, начали иск о свободе. Сей иск решением Луцкого уездного суда и Волынской гражданской палаты признан неосновательным, и крестьянам поставлено в обязанность отбывать повинности... Однако ж они сего не исполнили... Правительствующий Сенат в 1829 г. признал также искательства крестьян Закашевской не заслуживающими уважения и вместе с тем утвердил помянутый инвентарь 1808 г. Несмотря на это, крестьяне остались упорными в своем неповиновении и особенно в исполнении повинностей, определенных инвентарем... Почти все распоряжения по имению были производимы посредством местной полиции и воинской команды, введенной в оное [містечко. – Авт.] по распоряжению

волинського губернського начальства в виде езекуции. Но когда и эти меры остались без успеха, то главные и особенно упорные в неповиновении были преданы на месте военному суду, по приговору коего, 30 апреля 1838 г. ..., трое из них наказаны чрез палача плетьми по 50 ударов каждый и сосланы в Сибирь на поселение, а четверо прогнаны сквозь строй чрез 500 человек один раз и оставлены на месте жительства... Этот пример также не образумил крестьян". Подальші репресії заторкнули через рік 13 мешканців Лишнівки: Максима Вацика, Лева Фурсюка, Юхима Кушнерука, Єрмолая Турика, Якова Вавринюка, Максима Кушнерюка, Гаврила Макарчика, Фому Чайку, Івана Турика, Осипа Павлика, Герасима Чайку, Данила Омельчука та Євтихія Чайку. Підтримував міщан і православний священик місцевої церкви Ігнаткевич. Заарештовані поліцією міщани були звільнені мешканцями Лишнівки та Троянівки. Але, знову впіймані. Всі вони були покарані як шпіцрутенами, так і відправленням на поселення у Сибір. Ігнаткевич же був переведений у іншу місцевість. А Лишнівка з того часу в документах уже згадується як село.

У 1870 році у ньому мешкало 353 жителі, серед них – 28 євреїв. Діяли у Лишнівці православна церква, євангелістична церква, єврейська синагога.

В селі у той час було лише три ремісника, хоча деякі вироби виготовляли у домашніх умовах. Так, у Маневицькому краєзнавчому музеї зберігається нині дорожній кошик для харчових продуктів сплетений із коріння сосни та буденна чоловіча сорочка із Лишнівки.

Історія цього населеного пункту поки що є недостатньо вивченою, потребує як археологічних досліджень, так і пошуків в архівах України, Росії та Польщі.

-
1. Баранович О. Залюднення України перед Хмельниччиною. Волинське воєводство. – Київ, 1931.
 2. Історія міст і сіл УРСР. Волинська область. – К., 1970.
 3. Селянський рух на Україні. 1826-1849 рр. Збірник документів і матеріалів. – К., 1985.
 4. Хомич П. Традиційна побутова культура Маневиччини (за матеріалами фондів Маневицького краєзнавчого музею) // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Ковель і

ковельчани в історії України та Волині. Матеріали XII Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції, присвяченої 12-й річниці Незалежності України і 485-й річниці надання Ковелю Магдебурзького права. м.Ковель, 23-24 жовтня 2003 р. Частина I.– Луцьк, 2003. – С.125-126.

5. Słownik geograficzny Królestwa Polskiego. – Warszawa, 1884.- Tom V.

Мал.1. Клинописна табличка з Лишнівки.